

Gemeente Berkelland
CIS-code: 42146

ARCHEODIENST

**Briefrapport
Inventariserend Veldonderzoek
waarderende fase (proefsleuven)
aan de Huenderstraat te Eibergen**

Anne Loonen
Caroline Helmich

Archeodienst Rapport 56

Briefrapport

Inventariserend Veldonderzoek, waarderende fase (proefsleuven) aan de Huenderstraat te Eibergen

Gemeente Berkelland

CIS-code: 42146

In opdracht van: Prowonen

Auteur: A.F. Loonen & C. Helmich

Eindredactie: W.S. van de Graaf

Archeodienst Rapport 56

Versie: 1.4

© Zevenaar, oktober 2010

Controle		Datum	
W.S. van de Graaf	Senior Archeoloog	29-10-2010	

Goedkeuring		Datum	
Marc Kocken, Regionaal Archeoloog		10-11-2010	

Ringbaan-Zuid 4
Postbus 297
6900 AG Zevenaar
Tel. 0316-581130
Fax 0316-343406
info@archeodienst.nl
www.archeodienst.nl

Niets uit deze uitgave mag worden veelevoudigd en/of openbaar gemaakt door middel van druk, fotokopie, microfilm of op welke andere wijze dan ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van Archeodienst te Zevenaar.

Inleiding

Op 26 en 27 juli 2010 heeft archeologisch onderzoeksbureau Archeodienst Gelderland BV een Inventariserend Veldonderzoek, waarderende fase (IVO-proefsleuven) uitgevoerd aan de Huenderstraat te Eibergen (gemeente Berkelland, Fig. 1). De wetenschappelijke leiding was in handen van drs. W.S. van de Graaf. De dagelijkse leiding was in handen van dhr. J. Hubers. Ondersteuning in het veld leverde dr. C. Enzl.

Het onderzoek is uitgevoerd in het kader van de bestemmingsprocedure ten behoeve van de geplande ontwikkeling van het plangebied. De opdrachtgever is van plan om de bestaande woonblokken te slopen en daarvoor in de plaats een aantal nieuwe woningen te realiseren. Hierbij zal de bodem door graafwerkzaamheden worden verstoord tot een diepte van maximaal 2,0 m beneden maaiveld. Eventueel aanwezige archeologische resten zullen daarbij verloren gaan.

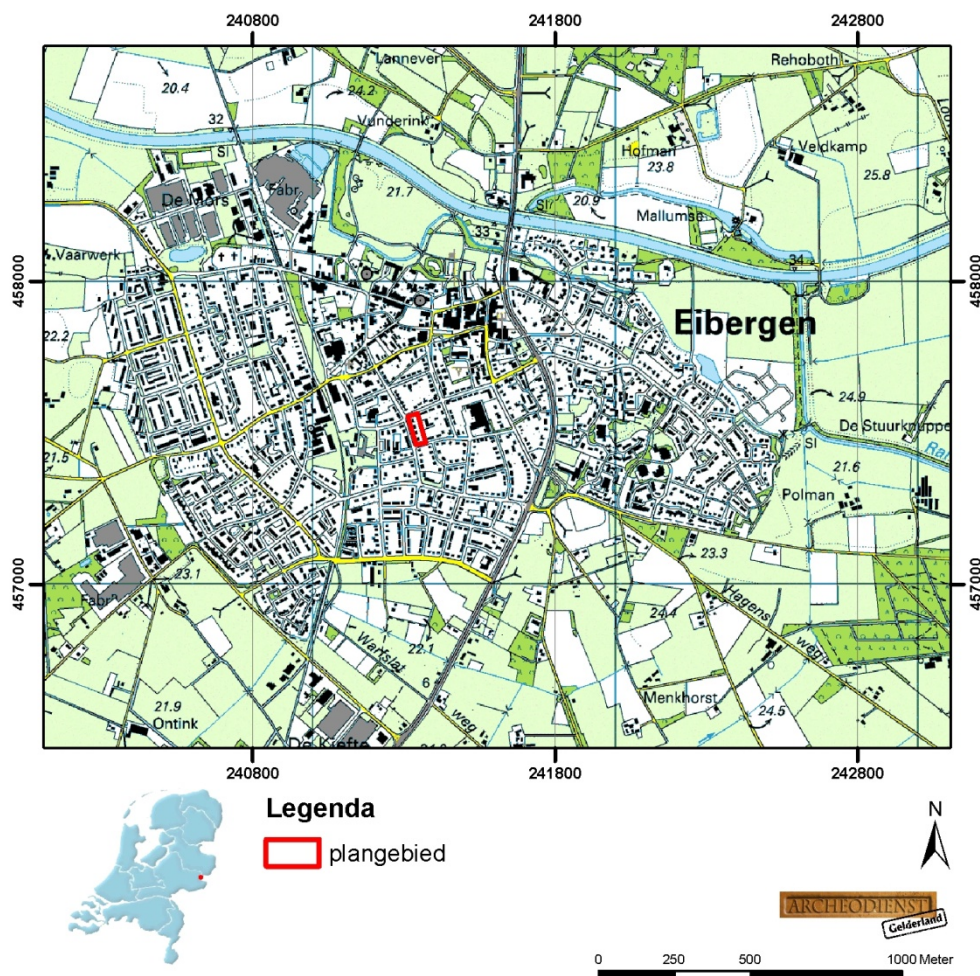

Fig. 1: Topografische ligging van het onderzoeksgebied.

Het onderzoek volgt op het bureau- en booronderzoek uit 2009, waarin werd vastgesteld dat de bodemopbouw intact is en dat er vrijwel overal een dik esdek (humeus plaggendek) aanwezig is. Aangezien het plangebied tevens in de nabijheid van een beekdal op een dekzandkop ligt, is de kans groot dat de locatie in het verleden als nederzettingsterrein dienst heeft gedaan en dat mogelijk aanwezige archeologische sporen nog goed geconserveerd in de bodem aanwezig zijn (Helmich 2009). Om deze verwachting te controleren is onderhavig onderzoek uitgevoerd.

Doel van het proefsleuvenonderzoek is het controleren van de archeologische verwachting, het vaststellen van de mogelijke aanwezigheid, omvang, aard en waarde van archeologische vindplaatsen en verstoringen en het vaststellen van de landschappelijke genese en opbouw.

Administratieve gegevens

projectnaam	Project "De Griffel"
CIS-code	42146
provincie	Gelderland
gemeente	Berkelland
plaats	Eibergen
toponiem	De Griffel
type project	IVO-P
opdrachtgever	Prowonen
contactpersoon opdrachtgever	Dhr. Rigo van Marle
uitvoerder	Archeodienst Gelderland BV
bevoegd gezag	Gemeente Berkelland
verantwoordelijke bevoegd gezag	Dhr. W.M.Meijer
geografische positie	Centrum : 241137-457512
verwachte perioden/ complextypen	Nog onbekend
kaartblad	34G
huidig grondgebruik	Bebouwd, tuin, speeltuin

Fig. 2: Het plangebied na aanleg van de proefsleuven.

Vooronderzoek

Deze tekst is grotendeels ontleend aan het Programma van Eisen (PvE; Van de Graaf 2010).

Fysiek-landschappelijke, geologische, geomorfologische en bodemkundige kenmerken

Volgens de geomorfologische kaart bevindt het Eibergen zich op een: "plateauachtige terrasrest, door het landijs beïnvloed, al dan niet bedekt met dekzand (3F4)". Het plateau strekt zich uit tussen Aalten en Eibergen. Het plateau ligt hoger dan haar directe omgeving en bestaat uit grofzandige pleistocene rivierafzettingen. In het Saalien (voorlaatste ijstijd) is het plateau "afgetopt" als gevolg van de landijsbedekking. Na deze erosiefase is het plateau in het Weichselien (laatste ijstijd) bedekt geraakt met een laag dekzand.

Uit het booronderzoek is gebleken dat het rivierterras zich op een diepte van ca. 170 cm – mv bevindt. Het rivierterras is afgedekt met een ca 100 cm dik pakket dekzand uit het Weichselien. Het dekzand heeft tot en met de Middeleeuwen aan de oppervlakte gelegen. In de Nieuwe tijd is het terrein opgehoogd door middel van plaggenbemesting. Het plaggendek, ofwel esdek, is gemiddeld 70 cm dik, waardoor de bodem in de klasse van de enkeerdgronden valt. Onder het dikke esdek is nog een deel van de oorspronkelijke podzolbodem bewaard gebleven.

Cultuurlandschappelijke en historisch-geografische kenmerken

Het dorp Eibergen ligt aan het riviertje de Berkel, dat ten oosten van Eibergen Nederland binnenstroomt om in Zutphen in de IJssel uit te monden. Het plangebied is, voor zover na te gaan, tot ongeveer de jaren '50 onbebouwd gebleven. Het terrein was in gebruik als akker- en grasland, en ligt circa 400 m ten zuiden van de historische kern van Eibergen. De Huenderstraat is in de eerste helft van de 20e eeuw aangelegd.

Regionale archeologische context

De historische kern van Eibergen heeft een monumentenstatus. Het betreft een monument met een archeologische waarde (AMK-nr 13208). De oudste vermelding van Eibergen dateert uit 1188, toen het Eckberghe genoemd werd. Eibergen heeft waarschijnlijk al vóór 1447 stadsrechten verworven, maar het exacte jaartal is tot dusverre onbekend. Het grootste deel van de archeologische waarnemingen bevindt zich binnen de begrenzing van de historische kern.

In deze historische kern bevinden zich acht ARCHIS-waarnemingen. De meeste waarnemingen betreffen de Middeleeuwen. Het gaat grotendeels om keramiek, dat tijdens graafwerkzaamheden is verzameld door (amateur-) archeologen. Daarnaast zijn er ook resten van het Kasteel Eibergen en een speer aangetroffen. Ook zijn er in de historische dorpskern waarnemingen uit andere tijden gedaan. Zo is er een pijlpunt uit de klokbekercultuur gevonden die dateert uit de periode Laat-Neolithicum tot Vroege-Bronstijd (2850-1800 v.Chr.).

Op circa 90 m afstand van het plangebied ligt waarnemingsnummer 56875. Hier zijn tijdens boringen vondsten gedaan vanaf het Neolithicum tot de Nieuwe tijd. Er zijn vuursteenafslagen en roodbakkerend, geglaazuurd aardewerk en metaalslakken gevonden.

Tijdens het verkennende booronderzoek zijn er geen archeologische indicatoren aangetroffen.

Archeologische verwachting op basis van het vooronderzoek

Er geldt een hoge trefkans voor nederzettingssporen uit de periode Steentijd-Middeleeuwen. Op basis van vondsten uit de omgeving geldt deze hoge trefkans met name voor een vindplaats (nederzettingsterrein) uit de periode Neolithicum-IJzertijd en de Middeleeuwen. Dat komt omdat het plangebied vanuit archeologisch perspectief bekeken, een gunstige ligging heeft op een dekzandkop op een relatief geringe afstand van ongeveer 250 m van open water (Berkel). Dit maakt dat de locatie zich goed leent om als nederzettingsterrein te dienen.

Resultaten fysisch-geografisch onderzoek

Ten behoeve van het fysisch-geografisch onderzoek zijn in iedere werkput twee kolommen opgenomen: één aan het begin en één aan het eind van de put. Hieruit blijkt dat de bodem (conform verwachting) intact is en bestaat uit een hoge zwarte enkeerdgrond (fig. 3). Het esdek bestaat uit twee lagen. Het bovenste pakket, de bouwvoor, bestaat uit matig fijn sterk humeus dekzand. De bouwvoor heeft een dikte van circa 30 cm. Onder deze bouwvoor ligt het oudere deel van het esdek, dat iets lichter van kleur is dan de bouwvoor. Het esdek rust op een bruin-grijze laag met ijzerinspoeling. Deze

laag heeft een oranje kleur en is geïnterpreteerd als de Bs horizon van het oorspronkelijke haarpodzolprofiel. De C-horizont (schone zand) bevindt zich op een diepte van ca 70 cm – mv.

Fig. 3: Kolom 1-3, de opbouw van de bodem

Fig. 4: Grillige natuurlijke verkleuring (spoor 3) in werkput 3 (basketpodzol).

Resultaten archeologisch onderzoek

De totale oppervlakte van het plangebied is 3320 m², waarvan een zone van 1500 m² is geselecteerd voor vervolgonderzoek. Conform PvE zijn vier oost west georiënteerde sleuven van 15 bij 4 m aangelegd, die precies in de geplande bebouwing zijn gesitueerd (fig. 5, bijlage 1). De totale oppervlakte bedraagt 232 m²; dit is een dekingsgraad van ca. 15%. In elke werkput is net onder het esdek in de C-horizont één vlak aangelegd (op ca. 0,7-0,8 m beneden maaiveld).

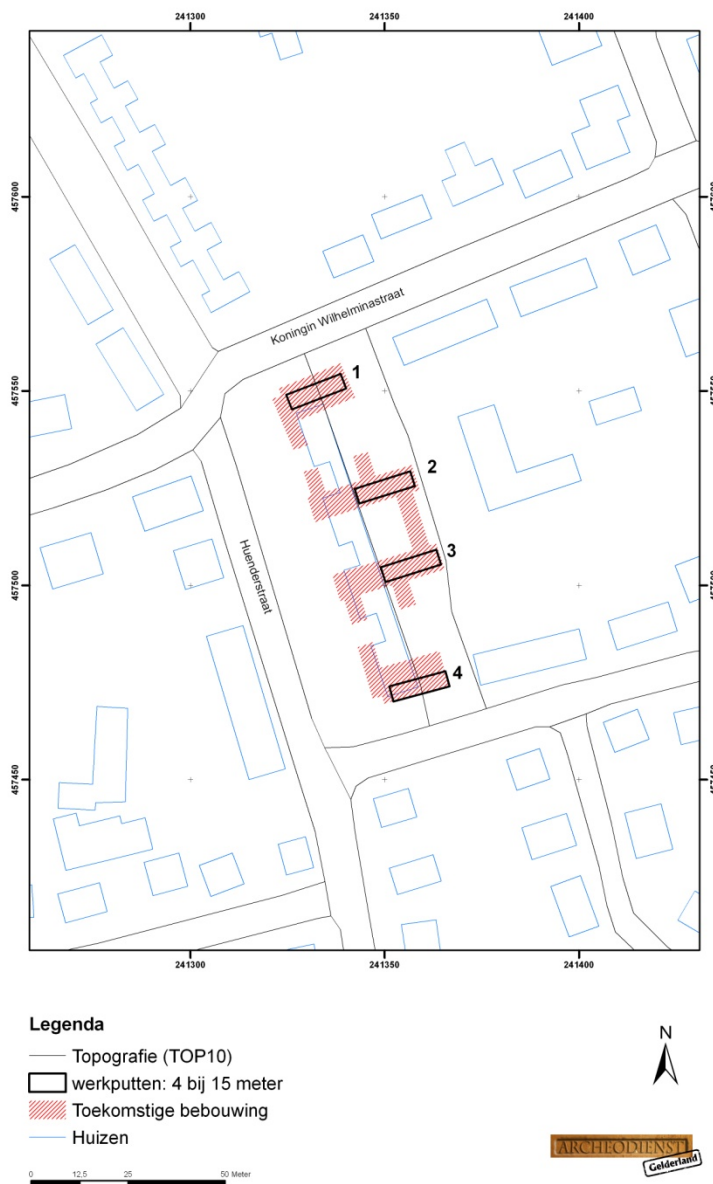

Fig. 5: De locatie van de werkputten.

De werkputten 1 en 3 waren deels verstoord. In de werkputten 2 t/m 4 bevonden zich in het vlak opvallende natuurlijke verkleuringen, bestaande uit grijze vlekken met een donkere humeuze omranding. Deze grillige verkleuringen zijn gedocumenteerd onder spoor 3 (fig. 4) en betreffen vermoedelijk zogenaamde basketpodzolgronden. Door de aanwezigheid van boomwortels worden natuurlijke podzoleringsprocessen versneld. Dit zorgt voor een diepere en dikkere uitspoeling van bijvoorbeeld siltdeeltjes, humus en ijzer (Retallack 1990). In deze lokale podzolen zijn zowel de inspoelings- (Bh horizont, zwarte laag) als de uitspoelingshorizont (E-horizont, grijze laag) te herkennen. Dergelijke "lokale podzolgronden" worden ook wel basketpodzolgronden genoemd.

Ook bevonden zich veel grote keien in de C-horizont.

In werkput 1 zijn twee verkleuringen onderzocht (spoor 1 en 2), die bij bewerking natuurlijk bleken te zijn. De verkleuring die zich in het profiel van kolom 2-2 bevond (spoor 4;werkput 2), lijkt eveneens niet antropogeen van aard. Er is geen vondstmateriaal aangetroffen.

Beantwoording van de onderzoeksvragen

- Zijn in het plangebied archeologische resten aanwezig? Zo ja, wat is de ruimtelijke spreiding en datering van deze sporen?
Er zijn geen antropogene sporen aangetroffen. Ook is geen vondstmateriaal aangetroffen.
- Kan de begrenzing van een vindplaats bepaald worden?
Niet van toepassing.
- Wat is de datering van de archeologische vondsten en tot welke vondsttypen of vondstcategorieën behoren zij?
Niet van toepassing. Er is geen vondstmateriaal aangetroffen.
- Hoe is de gaafheid en conservering van de vondsten en sporen?
Niet van toepassing.
- Hoe is de bodemopbouw ter plaatse en wat is de relatie tussen de aangetroffen resten, de bodemopbouw en verstoringen?
De bodem bestaat uit een intacte enkeerdgrond. Er zijn geen grote verstoringen aangetroffen en er zijn ook geen archeologische waarden aanwezig.
- Wat is de relatie tussen de vindplaats(en) en het landschap?
Niet van toepassing.
- Is er vervolgonderzoek nodig en zo ja, welk?
Archeodienst Gelderland BV acht vervolgonderzoek niet noodzakelijk. Er zijn tijdens het onderzoek geen archeologische waarden aangetroffen. De kans is miniem dat deze zich wel in andere delen van de te verstoren gebieden zal bevinden.

Conclusie

Het plangebied aan de Huenderstraat in Eibergen bevatte ondanks een intact bodemprofiel en esdek geen archeologische waarden. Het is echter desondanks mogelijk dat in de directe nabijheid van het onderzoeksgebied wel archeologische waarden bewaard gebleven zijn.

Daar er geen archeologische resten van waarde zijn aangetroffen, dient dit briefverslag conform het Programma van Eisen als definitief eindrapport beschouwd te worden.

Zevenaar, 29 oktober 2010

Anne Loonen (KNA archeoloog)
Caroline Helmich (Fysisch geograaf)

Ambtelijk advies

Op basis van de resultaten van het archeologisch onderzoek wordt in het plangebied geen vervolgonderzoek geadviseerd. Dit selectieadvies wordt onderschreven.

Wel dient te allen tijde bij het afgeven van een omgevingsvergunning de wettelijke meldingsplicht (ex artikel 53 Monumentenwet 1988) kenbaar te worden gemaakt om het documenteren van toevalsvondsten te garanderen: Degene die anders dan bij het doen van opgravingen een zaak vindt waarvan hij weet dan wel redelijkerwijs moet vermoeden dat het een monument is (in roerende of onroerende zin), meldt die zaak zo spoedig mogelijk bij Onze minister. Deze aangifte dient te gebeuren bij de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed in Amersfoort.

Het verdient aanbeveling ook de verantwoordelijk ambtenaar van de gemeente Berkelland (mevrouw A. Lugtigheid) hiervan per direct in kennis te stellen.

Literatuur

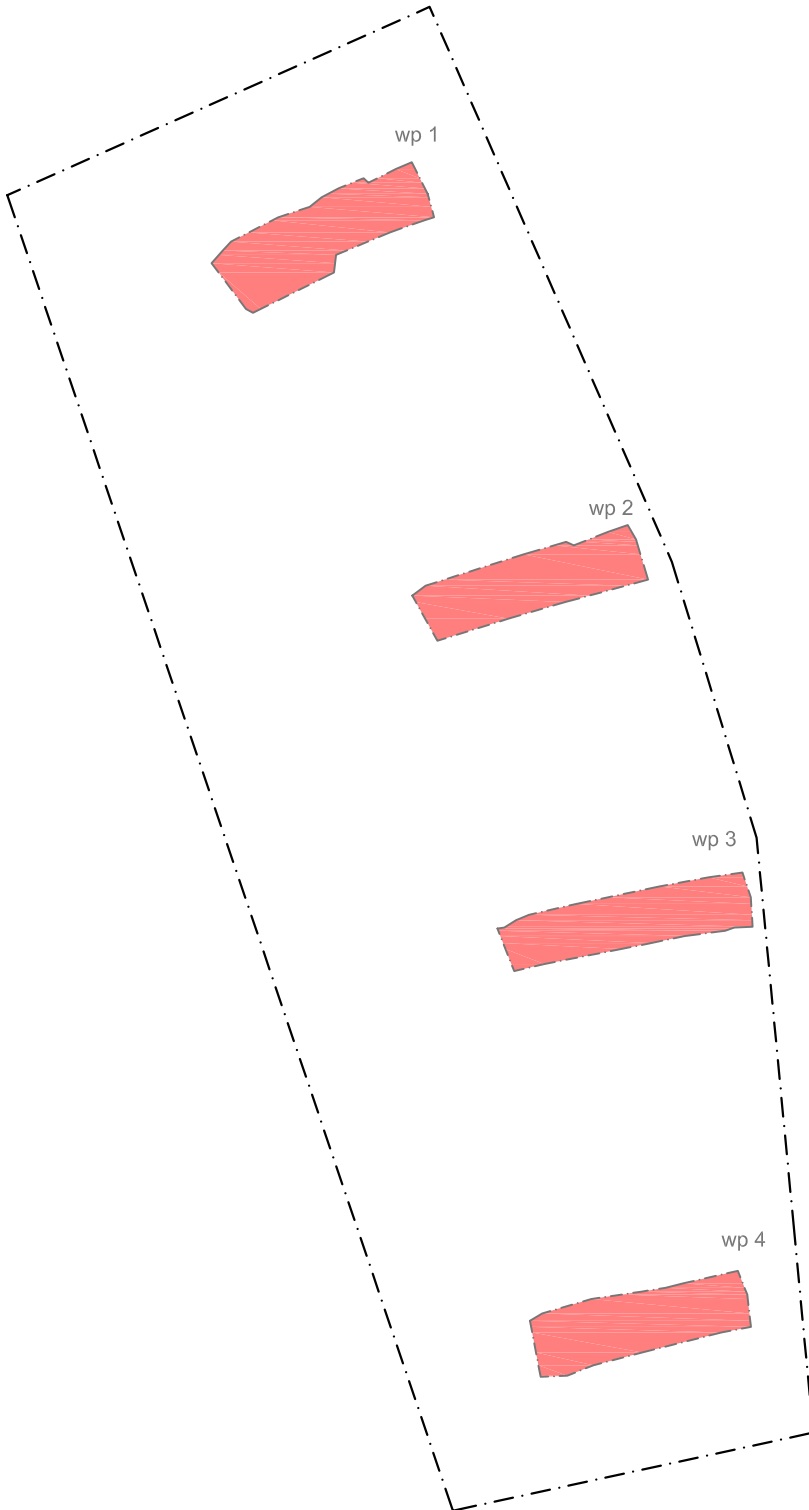
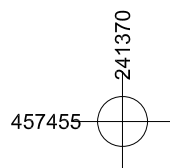
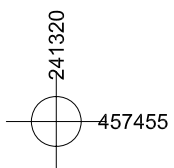
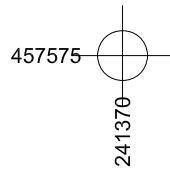
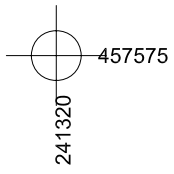
Helmich C. en M. Peeters, 2009: Bureauonderzoek & Inventariserend Veldonderzoek, Huenderstraat 21-35a te Eibergen, Zevenaar

Retallack, G.J., 1990, *Soils from the past; an introduction to palaeopedology*, HarperCollins Academic, Hammersmith, London.

Van de Graaf, W.S., 2010: *Programma van Eisen. Plangebied 'De Griffel' aan de Huenderstraat te Eibergen*, Zevenaar.

Bijlage:

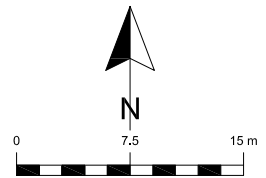
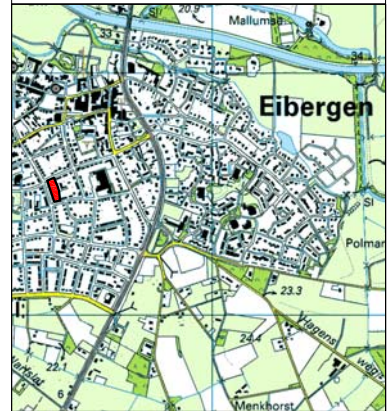
1. Puttenplan
2. Allesporenkaarten wp 1 t/m 4

Legenda

 Werkput

 Onderzoeksgebied

42146
Eibergen

Puttenkaart
Schaal 1 : 500

Opdrachtgever: Prowonen

Printdatum 06-10-2010

457556
241328

457556
241338

wp 1

Legenda

 Werkputgrens

 Spoor

 NV

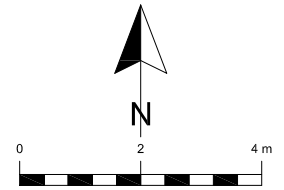
 Verstoring

 Coupe

 kolom1_wp1
Kolom

kolom2_wp1

2

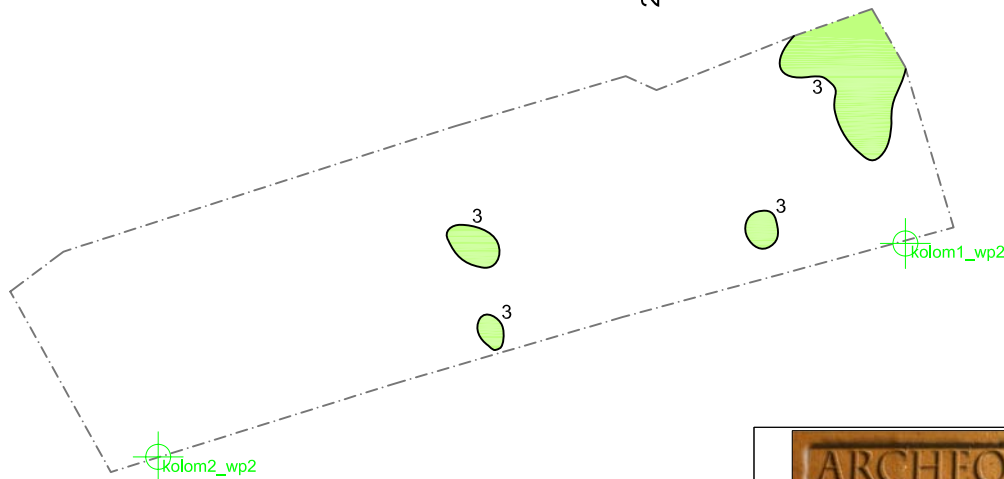
241328
457542

241344
457542

457532
241340

457532
241352

wp 2

kolom2_wp2

kolom1_wp2

3

3

3

241340
457518

241352
457518

42146
Eibergen

Allesporenkaart wp1 en 2
Schaal 1 : 125

Opdrachtgever: Prowonen

Printdatum 06-10-2010

457512
241348

457512
241362

wp 3

Legenda

 Werkputgrens

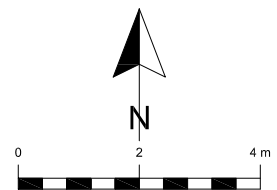
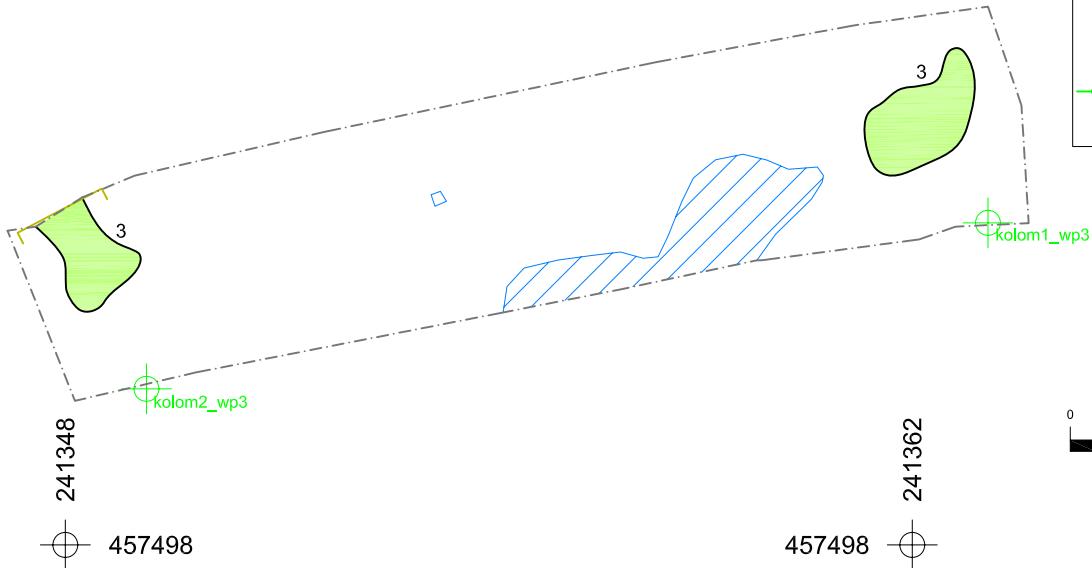
 Spoor

 NV

 Verstoring

 Coupe

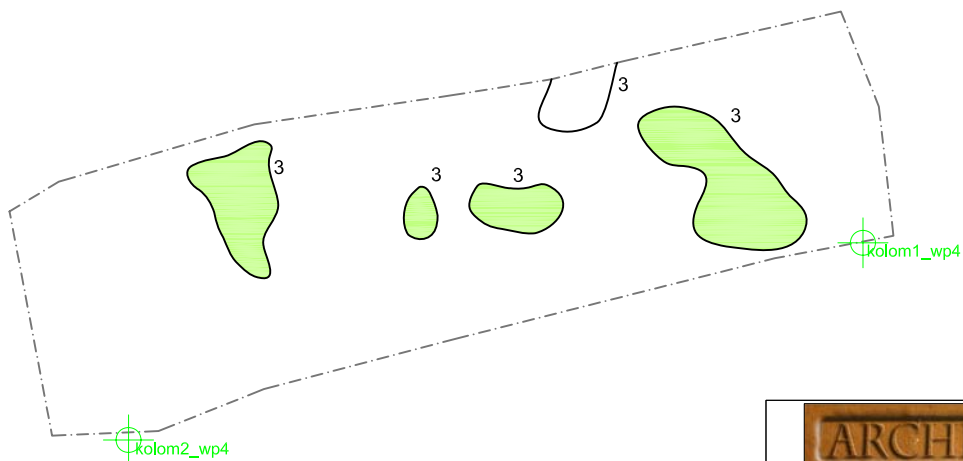
 Kolom

457484
241348

457484
241360

wp 4

42146
Eibergen

Allesporenkaart wp3 en 4
Schaal 1 : 125

Opdrachtgever: Prowonen

Printdatum 06-10-2010

241348
457470

241360
457470

**Archeodienst Gelderland
Ringbaan-Zuid 4
Postbus 297
6900 AG Zevenaar**

**Tel: 0316-581130
www.archeodienst.nl**